

Spicui Economiche

Adaus lunar la „Libertatea”.

Broșura 2.

Monopol pe bucate, în Rusia.

Iaca un lucru ne-mai pomenit, — iar după ce îl cercetezi mai de aproape, afli că e în același timp și măreț, fără pereche.

De ce e vorba? De aceea, ca în Rusia să se pună monopol din partea statului pe negoțul cu bucatele ce se fac în lăuntruul uriașei împărății.

Ce înseamnă vorba „monopol”? Aceea, cînd prin lege se dă cuiva dreptul de a vinde sau de a cumpăra, de a fabrica, de a neguțători *numai el singur* cu un lucru oarecare. De pildă în țară la noi statul are „monopol”, adecă el singur are dreptul de a cultiva și a vinde, tutunul (tăbacul) și sarea. El dă numai cui vrea voe de a cultiva tabac, pe care apoi trebuie să-l vînză statului și statul îl dă mai departe în vînzare. În România statul are între altele monopol pe lemnuse (aprinjoare); numai el are dreptul a le fabrica și a le vinde, și așa le vinde cu cît vrea, că n'are cine da mai ieftin ca el. Și beuturile sunt oarecum sub monopol. Deși te lasă să faci și tu rachie ori vin, dar plătești dare mare statului, așa ca el să aibă cîștigul seu curat, și fără osteneală, după roada ta. În unele state beuturile sunt cu totul în monopolul statului. Numai el le pune în vînzare, și cînd are lipsă mare de bani urcă prețul beuturilor la cît vrea, — așa cum se urcă la noi prețul tutunului și a țigărilor.

Acum ce face Rusia?

Țarul Rusesc ci-că a tot spus, că nu e cu cale, ca statul să aibă monopol (dreptul de negustorie, de cumpărare și vânzare) pe tutun și pe beuturi și de pe aceste patimi ale bieților sei locuitori, să-și stoarcă venituri tot mai mari. Nu e omenesc a te folosi de slăbiciunea oamenilor întru a bea și a fuma, ca din aceasta să-ți storci ciștiguri. Că patima îi împinge pe oameni a cumpăra lucrurile pentru stimpărarea patimei lor, cu ori-ce preț; că patima n'are socoteală și scaun la judecată; își vinde omul bucatele, hrana, ca să-și iee otrava beuturii și tutunul. Și sufăr mai ales cei de jos, grosul, mulțimea, sărăcimea, — care simte mai greu ori-ce scumpire, pe cînd cei de sus, cei cu bunăstare, nu se scrintesc și se mai și stăpînesc. Nu-i bine așa!, zice Țarul. Ar trebui căutate alte izvoare de venit, pe lîngă care se fie de mare folos statului în trebuințele sale, să fie de ajutor și mulțimii, grosului poporului, sărăcimii!

Și atunci ci-că a venit unul din sfetnicii săi, un ministru, și a zis: „Maestate. Am o idee (un gînd, un plan): *Să punem monopol pe bucatele ce se fac în țară!*“

Indată, ca de lumina unui fulger, s'a luminat înaintea ochilor Țarului și a celorlalți ce ascultară vorba ministrului!

— Auzi, auzi! Monopol pe bucate! Oare asta cum ar fi?

— Bine ar fi, Maestate, a zis ministrul. Iaca de ce: Azi negoțul cu bucate e lăsat în voia liberă a ori-și-cui. Negustorii mari (mai ales Evrei) se înțeleg între sine și lucrează pe o mână. Cînd bucatele sunt în roadă, le scad prețurile jos-jos, pentru ca să le cumpere ei lesne-lesne. Ba folosindu-se de lipsa și

strimtorarea bietului econom serac, merg și cumpără roada încă înainte de cules, cînd omul nici nu-i știe prețul, și cînd li-o dă și mai lesne, numai să vadă ceva bănuți în palmă.

După-ce au cumpărat cît li-au biruit, de li-s'au umplut coșurile, jitnițele, — atunci încep a urca prețurile, iar coala iarna și primăvara le urcă mereu, încît aceiași oameni năcăjiți, cari au vîndut roada țarinei lor aproape pe nimic, — acum sunt siliți a cumpăra aceleași bucate pe preț îndoit ori și întreit. Și negustorul se îmbogățește grozav, iar poporului econom îi numeri coastele, așa slăbește în puterile sale materiale!... Căci el, seracul econom, cînd vinde, vinde de silă, și, ca de silă, dă lesne. Cînd cumpără, cumpără iară de silă, și — plătește cît îi ceri, mai drept cît îi zmulgi...

Ce-ar fi urmările unui monopol al statului pe bucate? Iată-le:

I. Statul, nerîvnind la un cîștig de cămătar, cînd cumpără bucatele dela cetățenii sei, deja atunci nu le-ar trage pielea de pe urechi, ci le-ar da un preț potrivit pe ele, și așa deja atunci ar fi de ajutor poporului vînzător, care ar ajunge a vinde mai bine decum poate vinde azi, cînd speculanții îi dau numai cît ei vreau.

II. Tot așa la vînzare, statul nerîvnind la cîștiguri de cămătar, ar pune bucatele în vînzare pe lîngă un cîștig numai potrivit, dar nu jupuitor de popor!

De ce negrăit bine ar fi aceasta pentru mulțimea mare, pentru grosul poporului!

Azi cîștigurile cu bucate le fac cîțiva negustori isteți și cari s'au încărcat de bogăție, ca Sasul de grăsime pe pîntece. În viitor tot acei negustori ar putea să vîndă, dar, sub controlul statului, ei ar fi

siliți a se mulțumi cu un ciștiḡ omenesc, — ca azi la tutun, la sare ori la alt artichu ce e monopol al statului, — ar fi învățați ...la omenie!

Poporul, nemai fiind furat la vînzare, și jupuit la cumpărarea de bucate, ar spori în chip simțit în bunăstare, i-s'ar ușura mult soarta sārăcăcioasă de azi.

E minunat acest plan de lucru al Rusiei. Și e vorbă să se pună în lucrare nu peste multă vreme.

*

Dar făcînd abatere dela acest folos, se spune, că conducerea Rusiei mai leagă de acest plan economic, și un mare plan politic! Iată cum:

De vreme-ce în Rusia se fac foarte multe bucate, ea trimite cele mai multe bucate și vecinei sale Germania. Mari negustori ruși stau în legături cu mari negustori nemți și fac de curg spre ei rîuri de bucate de pe întinsurile Rusiei.

Rusia îi poartă însă, în politică, Germaniei Simbetele, și e temere că nu peste mult o să se și încare între ele.

Pentru un astfel de caz de războiu, Rusia, avînd monopol pe negoțul cu bucate, — ar îndrepta încă de cu vreme cursul bucatelor celor ce ies din țară, spre alte hotare, nu mai mult spre ale Germaniei, ci pe aceasta ar aduce-o în lipsă de bucate, ar flămînzî-o așazicînd, dîndu-i și prin asta o lovitură și îngreunîndu-i stările pentru zilele de războiu!

Cu planuri foarte departe ducătoare lucrează Rusia, — așa cum doar nici un alt stat!

o o o

Folosul gunoiului măestrit.

La noi în țară, dar mai ales la noi Români, gunoiul măestrit se folosește foarte puțin, ori deloc.

Economii învățați însă, cari fac pe moșiile lor încercări cu descoperirile mai noue ale științei, — o spun în graiu și scriu prin foi, că îngrășarea pămîntului cu gunoiu măs-

trit, e de negrăit folos pentru economie, și că a nu te folosi de acest gunoiu — acolo unde nu ai gunoiu de vite din de-ajuns, — e a nu-ți voi însuți binele.

Iaca câteva date ce le arată în o foaie economică, un econom probat:

Gunoirea trifoiului.

Trifoiul e azi o plantă asupra folosului mare al căreia, nu mai trebuie vorbit nici celui din urmă plugar. Toți știu, că o tablă sămănată cu trifoiu, îți dă de 3-ori atîta nutreț, și încă un nutreț mult mai bun, decît dacă o lăsaî de finaț simplu.

Dar s'a aflat, că și trifoiul poate fi făcut să dea roadă și mai bună decît o dată de obicei, dacă-l ajutăm nițel cu gunoiu măestrit. Se gunoiește cu „superfosfat“ și el dă atunci roadă mult mai bogată.

Dar nu numai acesta e folosul gunoierii trifoiului cu gunoiul ce-i place lui, cu superfosfat, ci încă unul, foarte prețios. Iaca cum:

Trifoiul are însușirea, că adună pe rădăcinile sale materia zisă nitrogen. Prin gunoirea măestrită, i-se dă puțința a aduna cît mai multă materie de-aceasta pe rădăcinile sale.

Cînd apoi, după trifoiu, punem grîu, acesta găsește în pămîntul unde a fost trifoiu, tocmai aceea ce lui îi place mai mult: nitrogen înmăgăzinat din greu! Pe acesta îl ia apoi el din pămînt și se hrănește bine și se dezvoaltă foarte tare. Așa apoi după trifoiu vom avea o roadă bogată de grîu, căci mai ales de am gunoit trifoiul cu gunoiu măestrit, am pregătît din nainte locul ca să fie foarte bun și pentru grîul ce-i va urma!

• Folosul gunoierii trifoiștelor cu gunoiu măestrit de care acelora le place, cu superfosfat, are două foloase: 1. Ajută în măsură însemnată roada de trifoiu, așa că prin prisosul de rod ce ni-l dă pe urma gunoierii, ne plătește îndoit cheltuiala și osteneala cu aducerea și punerea gunoiului!, dar: 2., prin îmbogățirea locului cu materiile de nitrogen și fos-

for, trifoiul lasă după sine un loc minunat pregătit, puternic, pentru roada de grâu ce-i va urma.

Folosul gunoirii trifoiului este, că dă la jugăr 7—8 măji nutreț mai mult pe an, așadară îți întoarce îndoite cele 20 cor. cât fac cheltuelile gunoirii cu superfosfat, — iar la grâul ce va urma după acest trifoiu, vom avea cel puțin o maje-metrică mai mult grâu, ca și fără acea gunoire. Cîștiguri ce nu pot fi nesocotite de un econom.

Dar cînd și cum să se facă gunoirea aceasta a trifoiștelor? Că ea nu e de folos de n'o faci cu înțeles și la timpul seu! Iaca pe scurt ce îndrumări se dau:

Dacă trifoiul îl sămănăm singur, neamestecat cu vre-o altă plantă, scutitoare cum se zice, (de pildă în ovăs), — atunci trebuie să punem 150—200 kilograme de superfosfat în arătură toamna, înainte de sămănat, amestecîndu-l bine în pămînt. Dar dacă trifoiul să sămănă, ca de obicei la noi, amestecat cu o altă plantă oarecare, atunci nu e bine a se da gunoiul măestrit naintea sămănăturii, căci atunci planta scutitoare, prea pornită și prin gunoirea măestrită, va umbrî prea tare firicelele de trifoiu cari și așa-s cam încete în ivire și creștere. În acest caz gunoirea cu superfosfat, să face numai după ce am secerat planta scutitoare, toamna, vîrînd acum gunoiul în pămînt mai adînc ori mai puțin adînc, după cum a crescut mai tare ori mai slab trifoiul.

Așa se lucrează, și atunci e mare folos pentru econom.

Vom arăta foloasele gunoirii măestrite și la viie și la finațe!

O O O

Din România.

In ajun de mari prefaceri economice Țăranii ajutorați.

România se află iar în ajun de mari prefaceri, cari au să-i întărească în chip foarte simțit, întreg trupul țării, îndeosebi talpa țării, *poporul*, pe care razimă în chip firesc ori-ce stat.

Iaca de ce e vorba :

România nainte de 1877—78, nainte de neatîrnare, era, săraca, un fel de cenușotcă a Răsăritului Europei. O voinică cu brațe vînjoase și ochi de foc, dar ținută tot cam după ușă de cătră puternicele și obrăznicele sale vecine (ba stăpîne), Turcia, Austria, Rusia. La 1878, pe urma vitejiei dorobanșilor și roșiorilor sei, cari se luară de pept ca niște lei cu păgînul de peste Dunăre, cu oștile cruntului Osman, pe care îl așternură la pămînt, îi puseră genunchile pe pept, și apoi îi zmulseră declarația, că nu se mai socoate „stăpîn“ peste frumoasa și voinica Cenușotcă, ci o recunoaște a fi liberă, de sine stătătoare, stăpână pe voința și pe soarța sa viitoare, — după ce în acest fel România se văzù în rînd cu lumea, stat liber între state, — începu și ea a se chîfii, a se rîndui, a-și arunca hainele de cenușotcă, și a lua îmbrăcămintele ce se șed unei ființe de sine stătătoare, doamnă în casa sa și peste soarța sa !

Începîndu-și primenirea, cel dintîi lucru îi fu, să-și prefacă și modernizeze formele din afară, de stat, întocmindu-și-le după celelalte state cu cari se văzù în rînd. Că aceasta îi era trebuința cea mai arzătoare. Apoi urmări celelalte: rînduirea judecătoriilor, învățămîntului, administrației, și așa pe rînd, din sus în jos. Întocmai ca omul ce locuia în o căsuță simplă cu coperiș cu stuf, care se trezi de-odată ridicat în șir cu boerii, și care începe dară a-și prefaca și el casa: întîi îi schimbă stuful cu țiglă (ori mi te cu eternit!...), apoi ca mîne îi drege și mărește fereștile, spoeste părășii, și abia după aceea are vreme să schimbe și podelele, să pardosească curtea și celelalte. Sau ca omul care, ajuns din țăran „domn“, și-ar chimba întîi pălăria cea veche cu una mai de lume nouă, apoi surtucul, și numai mai apoi lapdă și cămașa cea groasă și ajunge și la opincă, ca s'o schimbe cu „șipicicii“...

Sărmana Romănie, decînd a ajuns liberă, abia a

răzbit a-și schimba și ea pălăria cea veche și lată, a-și lăpăda chica și a pune surtuc domnesc în spate, — iar până la opincă, la *talpa țării*, n'a prea ajuns s'o poată și pe aceea schimba, prefăcîndu-o în ghiată strălucitoare și de lume nouă... Pentru poporul de jos, n'a prea putut face tot ce altfel bărbații ei luminați, ca Mihai Cogălniceanu, și alții, strigau mereu: „Talpa țării, talpa țării! Spre asta întoarceți-ve cît mai de grab privirile, de voiți să ajungem în curînd a avea o Romănie aieva tare, sănătoasă, așezată pe temelii nezdrobite!“

Lumea înțelegea strigarea, dar nu prea avea răgaz a se așterne și pe această lucrare.

Intîmplările din vara trecută însă, au fost hotărîtoare și în privința asta!

Căci ce se văzû în vară în România? Că poporul de jos, marea mulțime, e un popor așa de bun, așa de însuflețit pentru patria lui, pentru neamul lui, pentru mărirea țării sale, — încît atunci cînd glasul Regelui a chemat sub steaguri soldații de rezervă a alor 4—5 ani din rezervă, — au alergat, de capul lor, și nu i-a putut nime opri, și rezerviștii celorlalți ani, cari n'au fost chemați sub armel „Și noi vrem să mergem pentru *Țară și mărirea ei*, pe cîmpul de onoare! *Mărirea ei ne e mai presus ca viața!*“ — strigau, și alergau rîuri de oameni spre a se pune în slujba țării pornite la războiu!

Stete lumea uimită de o arătare ne-mai văzută ca aceasta!

Și vilejii aduseră mărirea țării și mai ales strălucirea numelui de Romăn, așa cum n'a mai fost nici odinioară prin veacuri!

Această purtare a fiilor țării, a grosului poporului, deschise de nou ochii capilor țării asupra poporului, și le aduse de nou aminte de strigătul lui Cogălniceanu: „Indreptați-vă privirea spre popor, că acolo ne e puterea, acolo ne e razimul, acela e talpa țării!“

Și își ziseră conducătorii României: Dacă multele nevoi ale statului ne-au sorbit pân' acum grijile pentru el, acum toate le-om pune de-o parte și vom grăbi spre poporul frate, să-i facem și lui tot binele ce i-l putem, căci prea vrednic s'a făcut el de toată bunăvoința și grija noastră!

Care e una din cele mai mari lipse ale poporului în România? Lipsa de pământ! Cînd s'a desființat și în România „claca“ (iobăgia), poporului i s'a dat prea puțin pământ, și marilor boeri prea li s'au lăsat moșii întinse (cam așa ca nemeșilor unguri din Ungaria, unde găsești și zece sale toate pe moșia unui grof, iar oamenii din ele numai pălmași ai grofului...) Statul român își lăsase și el (ca și la noi) moșii late.

Acum vin capii țării și zic: Pământul să se dea celor cari după scormonirea lui trăesc, și nimenea, nici statul, nici singuraticii, să nu poată fi stăpîni pe întinderi prea mari de pământ, în vreme ce sute și mii de țărani, duc lipsă de pământ!

Statul să meargă înainte cu pilda: să și parceleze părți mari din moșiile sale, acolo unde țărani din acel ținut au lipsă de pământ, și să li-l dea lor, pe lingă legături ușoare de răscumpărare.

Același lucru au să l facă și boerii (nemeșii) țării. Și ei să rupă părți mari din moșiile lor prea întinse și să le dea țăranilor, ca aceștia să aibă bucuria de a se vedea stăpîni pe glia pe care tot ei o lucrează și să le fie cu atît mai dragă țara și neamul și ocîrmuirea frățească a țării!

În acest scop se vor aduce încă în anul de față legi anume pentru luarea moșiilor prea mari dela moșierii de azi, și pentru darea lor la țărani. Se va statori cît pământ poate un moșier să își țină șieși, iar ce trece peste atît, să fie dator a da statului spre parcelare între țărani.

Iar fiindcă moșierii zic: Bine, noi dăm bucuros, că vedem că e cu dreptate să fie așa, — dar n'am vrea să

ajungem în procese și năcazuri cu oamenii pentru prețul moșiei, — statul vine și zice: Eu iau un împrumut mare, de sute de milioane, cu care să plătesc pe vinzători, făcându-mi pe țărani datori mie cu afita, iar dela ei voiu scoate eu pe rînd aceste sume.

Și așa, încă în acest an să va peirece în România, nu lucru mare: împărțirea de pămînt în măsură mare între țărani cari au azi prea pușin ori de loc, (marea mulțime are și acolo și azi pămînt, dar sunt totuși prea mulți cai ce au prea pușin ori de loc, și de aceștia e vorbă acum: se fie ajutați și ei la stări mulțumitoare). — Pe urma acestui, lucru va fi o bucurie și o înălțare de suflete în Țară, cum de mult n'a mai fost, și mulțumire cu conducerea țării! Iar dragostea și alipirea poporului cătră patria sa română, va crește în măsură îndoită!

Lucruri frumoase se petrec în regatul frașilor noștri liberi.

Negoțul în afară al Ungariei în 1913.

Înaintarea unei țări în bunăstare, o arată mai bine ca ori-ce alt măsurător, negoțul purtat cu țările vecine: cîte mărfuri și de ce sume s'a adus din acelea în lăuntru și cîte li-s'a trimis lor în afară?

Urmările anului economic rău, s'au simțit foarte tare și asupra acestui tărîm al lucrării omenești, negoțul Ungariei cu țările vecine, a fost mult mai slab ca în alți ani.

Iaca cum se arată negoțul ei în afară al în 1913.

S'au adus din afară în Ungaria mărfuri de 2028 milioane, față de 2212 milioane de cit se adusesese în 1912. Așadar în anul trecut s'au adus mărfuri din afară cu preț de 183 milioane mai pușin. Căci fiind lipsă în țară, toată lumea s'a restrîns în cumpărări și așa nu s'au mai cerut atîtea mărfuri de tot felul, ca în anii regulați.

Dar asta, că oamenii au fost crușători și n'au mai cum-

părat decât ce le-a fi fost de neapărată trebuință, — n'ar fi rău. Rău e înse aceea, că nici de vîndut n'au avut ce vinde așadar nici pe ce să capete bani, n'au avut atîta ca în alți ani. Intr'adevăr statistica (numărătoarea) arată, că în 1913 din Ungaria s'au trimis în afară mărfuri de 1876 milioane, față cu 1962 mil. din 1912, adecă cu preț de 86 milioane mai puțin! Care va se zică: cu preț de 86 milioane au avut vînzătorii țării mai puțină marfă de vîndut, și cu atîta au primit dară mai puținii bani din afară, — sau: o simțită scădere a venitelor lor.

*

Ce aduce Ungaria din afară mai mult și trimite ea mai mult? Mai mult aduce lucruri de fabrici și articli de negoț, de prăvălie, și anume: Articli de bumbac (prelucrați în stofe, în postavuri ori încă nelucrate, ci de vîndut) s'a adus de 172 milioane, articli de lînă, de 115 milioane; lucruri gata (haine, pălării, ghete etc.), s'au adus în preț de 118 milioane, (din cari 24 milioane haine pentru femei, acestea-s doamnele din orașele mari, cari își fac hainele numai la »Viena«, că în țară li-se pare că nu-s destul de cu șic făcutel); de 27 milioane albituri, de 19 milioane pălării (de cocoanel), de 61 mil. haine bărbățești.

Lucruri din industria ferului, mașini etc. de 116 milioane (față de 146 mil. din 1912.)

Din toate acestea, cam 3 din 4 părți s'au adus tot din Austria. Din asta se vede ce piață bună are pentru lucrurile sale Austria în Ungaria, care ne-avînd fabrici în care să-și gătească singură multele lucruri ce-i trebuiesc, e silită a le aduce din vecini. Deși acei vecini cumpără materiile brute (nelucrate), ca lîna, lemnul, și altele, aproape pe toate dela noi și apoi ni le vînd scump după ce le-au prelucrat în harnicele lor fabrici.

De trimis în afară, s'au trimis mai ales bucate și fărină, — apoi vite de tras și de tăiat. S'a trimis și mult lemn în afară (nelucrat, ca se vie napoi prelucrat în mașini, în mobile, etc. scump).

Cu cit se aduce mai mult din afară în lăuntru, vărsându-se pentru aceea banii din țară în afară, și cu cit să trimită mai puțin în afară (pe ce vin banii în țară), cu atît mai mult țara e un fel de sclavă a vecinilor sale, mai istețe și mai înaintate decît ea.

Și Ungaria noastră nu e printre cele mai fericite. Pentru că aici conducătorii țării nu se gîndesc la aceea, cum s'ar duce spre înflorire bunăstarea locuitorilor, — aci numai »politică« și »politică« se face, politică contrară mulțimii mari a locuitorilor ei, a căror ruină o pregătește acea politică și nu a lor înflorire!

○ ○ ○

Cum să ne cruțăm sănătatea?

(Conferință populară.)

De Dr. Iuliu Crișan.

Darul cel mai frumos, cu care a cinstit Dzeu pe om, e sănătatea. Cînd se întîlnesc doi oameni își dau binețe și-și poartesc de obicei sănătate, de pildă: „Să dea Dzeu sănătate“, „rămîi sănătos“, „să fii săănătos“, etc.

Dacă intrăm cu cineva 'n vorbă, nu-l întrebăm cîte vite are, cît pămînt a cîștigat, ci mai întîi îl întrebăm de sănătatea lui și a familiei lui. E frumoasă datina asta creștinească a noastră, de-a nu ne întrebă îndată după „gheșeft“ cum fac jidani bunăoară, care se întrebă întîi: Cum merg „gheșeurile“ (cîștigurile)?.. Putem vedea din asta, că ce adînc este rădăcinită în popor însemnătatea sănătății. Și cu drept cuvînt, căci averile să pierd și să cîștigă, sănătatea odată perdută, cu greu să mai poate cîștiga.

Un om voinic și sănătos se naște din părinți sănătoși și puternici și rămîne ferit de boale cîtă vreme e bine îngrijit și nutrit ca copil, iar mai tîrziu ca om mare să îmbrace și să hrănește bine, încunjurînd toate lucrurile cari sunt neprincioase sănătății.

E un lucru știut, că pe lîngă îmbrăcăminte și mîncare,

avem lipsă de-o locuință sănătoasă, care să ne adăpostească de vinturi, ploaie, geruri, și unde să petrecem o mare parte a anului.

O locuință, ca s'o putem numi sănătoasă pe deplin, se cere să aibă fundament înălțat, o ridicătură de-aproape o jumătate de metru peste fața curții, a ogrăzii, pentru ca să nu se tragă acolo apa.

Păreții să i ridicăm pe cât să poate din peatră ori cărămidă, căci e astfel de casă o mai trainică, uscată și mai călduroasă, decît una ridicată din grădele ori din pămînt bătut. Cășile din birne încă sunt bune, numai cît ele nu au păreți groși și într'un caz de primejdie ard pînă jos. Trebuie să grijim, ca locul pe care clădim casa, să fie sănătos, să nu se scurgă ape, nici să se afle bălți ori mocirle în apropiere, cari îmbolnăvesc de friguri pe locuitori din ele.

Cassa e bine s'o podim cu scînduri, fiindcă atunci mai ușor o ținem curată, ori dacă nu suntem în stare, să nu lipim păreții în fața cășii cu lut (pămînt galben) amestecat cu balegă, care are înfrinsa materii ce putrezesc, ci mai bine cu lut amestecat cu paie tocate.

Ferestrele să fie mari și să se poată deschide, ca să putem primeni aerul de mai multe ori pe zi. Ușa e bine s'o avem spre Miază-zi, iar ferestrele cătră Miază-zi și Răsărit, ca să între cît mai multă lumină în casă.

Lumina e priincioasă sănătății, ea ne dă puterea trupului și roșăța obrazului; ea mai omoară o mulțime de molime, ce dau naștere la felurite boale. Omul nu poate trăi fără lumină, chiar așa cum nici vitele, ierburile și pomii nu pot să trăiască. Verdeța pajistelor și a pădurilor e tot dela lumină. Și nu cred să nu fi băgat cineva de samă cum țigani, cari șed în bordeie, unde lumina nu pătrunde, au o față galbenă, slabă, ca o unei cepe crescute în pivniță.

Acoperișul casei e bine să fie din țigle ori șindile, și nu din coceni, stuf, papură, paie, cari cu vremea putrezesc și strică aerul din jurul cășii.

(Va urma).

ȘTIRI ECONOMICE.

Despăgubirile celor bătuți de grindină. Ai noștri economi, îngroziiți de atâtea date ce li-se cer, nu mai au răgaz și voe ori nici puțință a-și face și cunoscutele asigurări a holdelor contra baterii grindinei (a pietrii). Deși mulți sufăr pagube foarte simțite pe urma cîe unui povoiu de vară ce varsă rîu de ghiață peste holdele frumoase.

Cei cari fac însă acest fel de asigurări, — sunt scutiți de multe nevoi în ani rîi de grindină. Arată asta și faptul, că, de pildă anul trecut, băncile de asigurare contra grindinei, au plătit numai în Ungaria pagubele suferite prin grindină, la 22 106 economi (printre ei foarte puțini Români, că Românii nu asigură). Și le-au dat la mână, mă rog, ca despăgubire, nu mai puțin ca *6 milioane și 274 de mii de coroane!*

Ce va se zică asta? Dacă nu erau băncile de asigurare contra grindinei, peste 22.000 de proprietari, economi, rămîneau săraci de roada holdelor lor, și rămîneau de pagubă cu cele peste 6 milioane coroane, — pe cînd așa băncile le-au întros paguba.

Noi încă avem acum bancă românească de asigurare la Sibiu. Și ea primește și asigurări contra pagubelor din grindină.

Economii noștri, cari doresc a fi feriți de primejdia pagubei prin grindină (baterea petrii) să se asigure la aceea, la banca noastră!

*

Cîți oameni mor de oftică în Ungaria, într'un an? Statistica ne arată în privința asta lucruri înspăimîntătoare: Nu mai puțin ca *60—70 de mii* de oameni pier pe an în Ungaria de cumplita boală a ofticăi (hectica, boala uscată). Și doctorii nu i-au dat încă de leac. Atît doar, că dau fel și fel de sfaturi, cari să te ferească a cădea în

această nemiluită boală, căci dacă odată ai căzut, mîntuire din ghiarele ei nu-ți mai pot aduce doctorii, numai singur Dzeu.

In un număr viitor al „Spicuirilor“ vom aduce sfaturile pe care le dă un om cu inimă, învățat în ale doftoriei.

*

Patimă, scump plătită. Fiind vorba de ciștigurile ce le are statul rusesc după monopolul pe beuturi, — în legătură cu monopolul de bucate ce voește să îl pună în viitor în lucrare, — s'a aflat, ca azi statul rusesc are ciștig de nu mai puțin ca opt sute cincizeci de milioane ruble (ceea-ce face în coroane 2.125 milioane) ciștig după acest monopol.

E îngrozitor Numai din beutură atîta ciștig, sau cu alte cuvinte: așa scump plătește poporul rusesc statului său patima sa de a bea! Apei pentru patima de a fuma, alte rîuri de milioane! Și fiindcă trebuințele statului cresc și așa el e silit să și încorde izvoarele de venit ca să-i dea mai mult, — așa a venit la gîndul a pune monopol pe bucate, spre a nu fi silit a mai urca prețul beuturilor și a tutunului, storcînd astfel patimile poaste ale poporului.

*

Banii s'au mai ieftinit cu ceva față de grozava scumpețe în care au fost ținuți de vre o 2 ani încoace. Totuși ușurarea lor n'a ajuns a încălzi încă și mulțimea săracă, — dar e nădejde că în vre-o 3—4 luni mai scade camăta și pe la noi.

*

Din amarurile vieții de oraș mare. De-și are viața de oraș mare părțile ei atrăgătoare, sclipirile, plăcerile, dulcețile ei, — își are din prisosință și laturile sale umbroase, chiar îngrozitoare. Intre altele în oraș mare abia din o sută de locuitori 2—3 care își are casa sa. Ceialalți 97 din sută sunt robotari proprietarilor de case, un fel de sclavi

ai acelor, suferiți numai în casele lor. Și sunt suferiți pentru — plată bună și punctuoasă, că de unde nu, îl dă afară în stradă, cum nu-i place.

Iar cît plătesc acești suferiți ai proprietarilor de case la orașe, — ne putem face o închipuire cercetînd, de pildă, cîtă chirie plătesc în Budapesta a cei fără case? Apoi nici n'ai crede! În 1913 au plătit chirieșii Budapestei nu mai puțin ca 217 milioane coroane numai bir de casă!

În 1912 plătiseră numai 197 milioane, dar în 1913 s'au urmat chiriile cu 10 la sută, ceea-ce face dintr'una o urcare de 20 milioane în sarcina nenorociților oameni fără case din acest un singur oraș al țării.

Poftește acum și-ți fă socoteala, cît trebuie să lucre, să alege, să ostenească sutele de mii de oameni din acel oraș, pînă adună coroană cu coroană, zlot cu zlot, peste 200 milioane numai pentru a-și plăti *birul casei!*... Apoi celelalte toate! Și toate-s așa scumpe, ca chiria. De aceea, de-o fi ea bogăție și mulțumire și plăcere în orașul mare, — este și sărăcie, este și lume ce geme de greutatea cele mari ce se pun pe umerii celui ce voește a trăi între zidurile orașului mare și a-i gusta plăcerile..

PREȚUL BUCATELOR

Prețul lor după bursa din Budapesta:

Grii	Cor.	25—25 $\frac{1}{2}$
Săcară	„	17—18
Orz	„	14—14 $\frac{1}{2}$
Ovăș	„	14—15
Cucuruz	„	12 $\frac{1}{2}$ —13

Piața Orăștiei: Grii 25—26; Săcară 18—; cucuruz 14—15 m. metr.